№ 91 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 8 **1896** ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 8 № 91

ՔՍԱՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

Տելեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ թէ Ռուսաստանում և թէ արտասահմանում 10 րուբլի՝ տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., ամսական՝ 1 րուբլի։

Գրվել «ՄՇԱԿԻՆ» կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ։

Օտարաքաղաքացիները պէտք է դիմեն հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ»։ իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մատթէոս Իզմիրլեան. Հեռագիր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Օրէցօր. Ընտրեալներ և մասսա. Նամակ Բագուից. Նամակ Շուշուց. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Կրետէ. Նամակ Թիւրքիայից. Նամակ Պարսկաստանից.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակ Ամերիկայից.

ՄԱՏԹԷՈՍ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

(Թղթակցութիւն «Temps» լրագրի)

—

Կ. Պօլսի Հայոց պատրիարքարանը, որի կազմակերպութիւնը, և մինչև իսկ գոյութիւնն այնքա՜ն յաճախ վտանգի է ենթարկված եղել Հայկական խռովութիւնների ծագելուց ի վեր, այս միջոցին չափազանց կարևոր մի ճգնաժամ է անցկացնում։

Անցեալ տարվայ վերջից սկսած հանգամանքներն այնպէս էին, որ պատրիարքի դրութիւնը անտանելի էր դարձել։ Օսմանեան կառավարութեան կողմից նա ամբաստանվում էր իբրև գործակից յեղափոխականների, և յեղափոխականների կողմից էլ՝ իբրև բարեհաճ դէպի կառավարութիւնը։ Եւ պատրիարքը մնաց երկու կողմերի մէջ, ոչ թէ անգործունեայ, այլ անկարող. նրա արած հաշտութեան փորձերը մերժվեցան և նրա ամենալաւ դիտաւորութիւնները չը ճանաչվեցան։ Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեանի բարձր անձնաւորութիւնը չէր կարող պատասխանատու համարվել միմեանց յաջորդող այնքան անաջողութիւնների համար։ Բոլոր այն շրջանները, որոնք կուսակցական կրքով կուրացած չեն, միաձայն ընդունում են նրա բարոյական ահագին արժանիքը։ Նա մի փառաւոր տիպար է ճգնաւորական և ցաւագին քահանայի. մի աներկիւղ հոգի է՝ պատրաստ դիմադրելու, երբ այդ դիմադրութիւնը ինքը արդար է համարում։ Սրբազան Իզմիրլեանին կարողացան մեղադրել թէ նա կրքոտ է և կոպիտ. բայց ոչ ոք չէ կարող չընդունել թէ նա ունեցաւ հազուադէպ անշահախնդրութիւն, և անձնուիրութիւններից ամենադեղեցիկը՝ ամենաթշուառի համար։ Իր տկարութիւնը հէնց նրա մէջն է, որ նա հաստատեց (վերականգնեց) մի աստիճան (պատրիարքութիւն), որ մինչև նրա ժամանակ ծառայում էր ինտրիգների,— ինտրիգներ, որոնք յաղթանակ էին կանգնել նոյն իսկ ամենահմուտ մտքերի վրա։ Իր նախորդը, Աշրգեան եպիսկոպոս, երկու տարի առաջ հրաժարվեց յեղափոխականների դանակի տակ. իսկ ուրիշ պատրիարքներ հեռացել էին Դրան ցանկութեան համաձայն, որին չէին կարողացել գոհացնել։ Տեղի չը տալով ոչ մահմետական իշխանութեան և ոչ էլ հայ յեղափոխութեան առջև, Իզմիրլեան այսօր մեկուսացած կը լինէր, եթէ իր ազգի ուրիշ տարրերն էլ իրան թիկունք չունենար։ Սուլթանների քաղաքականութեան վրա իր տարած այս յաղթանակը նուիրականացել է նրա ընդարձակ ժողովրդականութեամբ։

Եւ այնու ամենայնիւ, Իզմիրլեան ուզում էր քաշվել գործից. Դուռը նրան պատասխանատու էր համարում այն մի քանի անկարգութիւնների համար, որ կոտորածներին իբրև պատրուակ ծառայեցին։ Կառավարութիւնը պատրիարքի գոյութիւնն իսկ չէր ճանաչում և վեց ամսից աւելի է, որ ոչ մի պատասխան չէր տալիս նրա բոլոր պաշտօնական թղթերին. և երբ, անցողակէս, նախկին յարաբերութիւնը նորոգվեց, այդ էլ այն նպատակով էր, որ հայ ազգը ամբաստանող մի դրութեան համար նրա ստորագրութիւնը ձեռք բերէ։ Պատրիարքը երևակայեց թէ ինքը արգելք է հանդիսանում խաղաղութեան համար. նա տուեց իր հրաժարականը։

Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ սրանից հազիւ 15 օր առաջ, մի ամենազօր դեսպանատուն այս գործում միջամտեց և յաջողեց թէ Իզմիրլեանին ետ կանգնեցնել հրաժարվելուց և թէ Դրան անհանգստութիւնները խաղաղեցնել։ Պատրիարքի հրաժարականը չուղարկվեց այն ժամանակ։ Այդ դեսպանատան մէջ մտածում էին թէ հայկական խնդրի լուծումը գտնելու լաւագոյն միջոցն էր օգնել, որ հայ ազգը խմբվի այնպիսի մի կրօնական և քաղաքացիական գլխի շուրջը, որի բարոյական արիութիւնը արդէն փորձված է և որի ազդեցութիւնը բաւական մեծ է։ Ցաւալի է, որ Դուռը այսչափ խելացի մի հայեացք չունի, և իսկոյն կատարեալ շփոթութեան մէջ է ընկնում, երբ հայկական խնդրի վրա գցված քօղի մի ծայրը վեր բարձրացնելիս, նշմարվում է թշուառ հայ ազգի վերականգման մասին տածած յոյսը։ Սակայն պէտք է, որ հայ ազգն էլ իր շարքերը խտացնէ և նորից սերտ կազմելով, դէպի ապագան առաջանայ։ Վերջնական ջախջախումը իբրև լուծում կարելի չէ ընդունել...

ՀԵՌԱԳԻՐ

—

Օգոստոսի 5-ին, մենք ստացանք Կ. Պօլսից, Ռուսաց գործակալութեան միջոցով, հետևեալ հեռագիրը.

„Թիւրքաց լրագիրներում հրատարակված է այն ճառը, որով հայոց պատրիարքական տեղապահ Բարթուղիմէոս եպիսկոպոսը դիմեց սուլթանին ունկնդրութեան ժամանակ։ Շնորհակալութիւն յայտնելով սուլթանին նոր պաշտօնի մէջ հաստատելուն համար, Բարթուղիմէոսը յայտարարեց թէ հայերը միշտ որոնում են սուլթանի, իրանց միակ հովանաւորի, բարեհաճ տրամադրութիւնը։ Իբրև պատասխան սուլթանի այն խօսքերին, թէ նա ուրախ է Բարթուղիմէոսի տեղապահ ընտրվելուն համար և թէ այսուհետև էլ նա կը պաշտպանի հաւատարիմ հպատակ հայերին, Բարթուղիմէոսը յայտնեց, որ հայերը Բ. Դրան են պարտական իրանց երջանկութիւնը և առաջադիմութիւնը։ „Թող սուլթանի գահը,— ասաց Բարթուղիմէոսը, լինի ապաստարան բոլոր հայերի համար, որոնք որոնում են նորին մեծութեան շնորհները և հովանաւորութիւնը։ Ես,— աւելացրեց Բարթուղիմէոս,— սուլթանի ստրուկն եմ, և նրա բարեհաճութիւնը գրաւելը՝ ինձ համար ամենամեծ երջանկութիւն կը լինի։“

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԷՑՕՐ

XXXVI

Բարթուղիմէոս Զամիչեանն էլ ներկայացաւ սուլթանին, և ասաց իր «ճառը»։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՑ

—

Պոստոն, յուլիսի 23-ին

Դեռ երեք ամիսէն աւելի կայ մինչև քուէարկութիւն, բայց այժմէն սկսած է ընտրական սոսկալի պայքարը Միացեալ Նահանգաց ամեն կողմերը։ Այս միջոցին լրագրութիւնը, ամբիոնը, աւետրական հրապարակը, մէկ խօսքով ամբողջ ժողովուրդի կեանքը կը կերպարանափոխի։ Յուզումը ընդհանուր է. ադմկայոյզ օրաթերթերէն, ժամաթերթերէն սկսեալ մինչև ամենէն լուրջ ամսօրեայ հանդէսը, ամեն պարբերական հրատարակութիւն այս կամ այն կուսակցութեան տնօրէն դարձած՝ արշաւանք կը մղէ հակառակորդաց դէմ։ Սովորական քաղաքավար հրապարակագիրը այսօր կատարեալ մոլեռանդ դարձած՝ այնպիսի խիստ և վիրաւորիչ լեզու կը գործածէ, որ կարծես թէ մի քանի ամսուան համար բոլոր խմբագիրները կամ յօդուածագրերը փոխուած լինէին։

Արքայութեամբ կամ հանդերձեալ կեանքով միայն զբաղող քարոզիչները իսկ ազատ մնացած չեն համաճարակէն. հակառակ բողոքներու, հակառակ այս տեղի եկեղեցւոյ և կառավարութեան բացարձակ բաժանման՝ գրեթէ ամեն տեղ քաղաքական քարոզներէ զատ ուրիշ բան չը լսեր եկեղեցի յաճախող հասարակութիւնը։

Ընտանեկան խաղաղիկ աշխարհն անգամ քաղաքական ցնցումներէ կազդուի. վառարանի քով կը շարունակուի քաղաքական և կրօնական բեմերու և մամլոյ յուզած խնդիրներու վիճաբանութիւնը։ Հազուադէպ չեն պարագաներ, երբ այր և կին երկար վիճաբանելէ ձանձրացած՝ փայտի տրամաբանութեան կը դիմեն, մինչև աթոռ, սեղան և ամենն ալ կը մասնակցին ընտրական պայքարին...

Վերջին երեք շաբթուան միջոցին երկու մեծ կուսակցութիւնները պատուիրակներ ուղարկեցին Սէնթ-Լուիզ և Չիգակօ, ուր ժողով կազմեցին կուսակցական ծրագրեր և ընտրելիներ որոշելու։ Ոչ թէ միայն Ամերիկան, այլ ամբողջ Եւրոպան մեծ ուշադրութեամբ կը հետևէր այս ժողովներու ընթացքին, որոց ազդեցութիւնը խիստ մեծ պիտի լինի թէ Ամերիկայի ճակատագրին և թէ Եւրոպիոյ տնտեսական դրութեան վրա։ Հանրապետականները իրենց սովորական շքով և ցոյցերով գումարեցին Սէնթ Լուիզի ժողովը։ Մարք Հաննա կոչուած միլիօնատէր մը արդէն ամիսներ առաջ իր անսպառելի դոլարներու շնորհիւ ժողովի գործի մեծագոյն մասը կարգադրած էր, որով, առանց շատ երկարելու, առաջին քուէարկութեամբ և քուէից բացարձակ մեծամասնութեամբ իր պաշտպանեալը, Մաք Քինլի, որոշուեցաւ հանրապետական ընտրելի՝ նախագահի պաշտօնին։ Մաք Քինլիի անունը ծանօթ է ամեն տեղ իբր հոմանիշ մաքսապաշտ դրութեան հետ, որոյ ամենէն մեծ պաշտպանը եղած է իր քաղաքական կեանքը սկսելէ ի վեր։

Ժողովը Մաք Քինլի ընտրելէ առաջ կազմած ընտրական ծրագրին մէջ արդէն ամենէն կարևոր տեղը տուած էր ծանր մաքսերով Ամերիկեան արտադրութիւնները պաշտպանելու քաղաքականութեան։ Ծրագրի այս առաջին յօդուածը մեծ անձկութիւն պատճառած է անգլիացի և գերմանացի գործարանատէրերու, որոց առջև Մաք Քինլին փակել կուզէ Ամերիկեան հարուստ շուկան։ Ամերիկեան արտադրութեանց պաշտպանութիւն և յաջողութիւն, կամ միայն վերջին երկու բառերը (Protection and Procherity)—այս եղաւ ժողովին նշանաբանը և կուսակցական դըրօշներու վերտառութիւնը։

—

Ռամկավարականները ազատ վաճառականութեան ջատագով լինելով՝ ամեն մարդ կը կարծէր թէ այս տարի ևս նախորդներու նման ընտրական պայքարի կռուանը պիտի լինի մաքսային խնդիրը։ Այն ատեն ընտրութիւնները պիտի կատարուէին առանց արտասովոր աղմուկի. հասարակ ժողովուրդը իր քուէի շահատակութիւնը կատարելէ վերջ՝ պիտի դառնար իր օրական աշխատութեան, թող տալով, որ քօնգրէսի անդամները մղեն իրենց այդ յաւիտենական կռիւը։ Սակայն եօթանասուն միլիօն ժողովրդի կեանքը միայն մաքսէ կախուած չէ. ծանր մաքսի դրութենէն միայն հարուստներ են, որ պիտի օգտուին. երկրագործը, բանւորը, արհեստաւորը իրենց նոյնքան և աւելի կարևոր հարցերն ունեն։ Այսպէս, երբ կարգը եկաւ արծաթի և ոսկւոյ անլուծելի խնդրոյն, այն ատեն մոռցուեցաւ կուսակցական ծրագիրը. սպիտակ և դեղին մետաղներու կուսակիցներ երևան եկան. օրերով կռուեցան արտաքին և ներքին աշխարհավարութեան մասին այնքան դիւրաւ համաձայնող պատուիրակները, մինչև վերջապէս երկար վէճերէ, կըռիւներէ յետոյ 100-էն աւելի արծաթի պաշտպան պատուիրակներ դուրս եկան ժողովէն, մընացեալ 800-ի չափ պատուիրակներ ոսկին հըռչակեցին իբր միակ չափ (standard) դրամական արժէքի, ինչպէս այժմ կը ճանչցուի գրեթէ ամեն քաղաքակիրթ երկրի մէջ։ Այդ ժողովի որոշումով կառավարութիւնը կրնայ միայն այնչափ արծաթ դրամ շրջաբերութեան հանել, որչափ կրնայ պահանջուած ատեն ոսկւով փոխարինել, որով արծաթը՝ իր իսկական փոփոխելի արժէքէն անկախ՝ կը լինի միայն ոսկիի փոխանորդը, ինչպէս թղթադրամը։

Այստամբ հանրապետականները գնացին միացան հակառակ կուսակցութեան ժողովին, ուր արդէն ներկայ էին շատ տարբեր դաւանանքներու ներկայացուցիչներ։ Օրերու աղմուկէ վերջ ռամկավարական ժողովն ևս հրատարակեց իր արծաթի ծրագիրը և սպիտակ մետաղի ամենաջերմ պաշտպաններէն մէկին յորջորջեց ռամկավարական ընտրելի։ Ժողովի բացարձակ մեծամասնութիւնը համակիր էր արծաթը օրինական դրամի մետաղ ճանչնալու այն համոզումով, թէ ներկայ միամետաղեան ոսկիի դրութիւնը կըծառայէ միայն վաշխառու հարուստներու շահերուն և մանաւանդ նպաստաւոր է անգլիական սինդիկատներու, որոց դէմ արդէն խոր հակակրութիւն կը զգայ ամեն ռամիկ։

Արծաթի ընտրելին եղաւ Պրայն կոչուած մի համեստ և անծանօթ պատուիրակ, որ իր հռետորիչ տարած էր ժողովին՝ իր առենախօսութեան օրինակէն զատ, զոր արտասանեց քուէարկութեան նախընթաց օրը։ Ամերիկայի պատմութեան մէջ մի կարևոր դէպք պիտի լինի այս. մանաւանդ եթէ ժողովրդական ընտրելին յաջողի նախագահի պաշտօնին հասնել, այն ատեն նախագահ Պրայնը իր ընտրութիւնը պիտի պարտի միայն իրեն և իր կնոջ, որ կըսեն ճառին ներշնչողն է եղեր։ Նոյն իսկ հակառակորդներ կը խոստովանին թէ այդ առենախօսութիւնը մի հրաշակերտ է, ինչպէս կարելի է տեսնել իր արդիւնքէն։ Մի խանդրահ պատուիրակ, բարձրացաւ բեմը, քիչ վերջ իր հնչուն ձայնը տիրեց ամբողջ սրահին։ Խոր լռութիւն կը տիրէր ամեն կողմ։ Կարելի էր, կըսեն, միայն սրտերու տրոփիւն լսել մինչև յանկարծ ծափերու մի ահագին դղրդիւն կը թընդացնէր ամբողջ շէնքը։ Ճառին վերջին նախա-

«...Հայերը, ասաց նշանաւոր [illegible], միշտ սիրում են սուլթանին, իրանց միակ [illegible] ... Հայերը Բ. Դրան են պարտական իրանց բարգաւաճութիւնը և առաջադիմութիւնը: Թող սուլթանի գահը լինի ամրաստան բոլոր հայերի համար, որոնք [illegible] են նորին մեծութեան շնորհները և հովանաւորութիւնը: Ես — սուլթանի ստրուկն եմ, և ինձ համար ամենամեծ բաղդաւորութիւն կը լինի արժանանալ նրա բարեհաճութեան»:

Այդ ճառը, որ ասված է 1894 և 1895 թուականներից յետոյ, այն է 1896 թւի օգոստոսին, ակամայ յիշեցնում է այն ճառերը, որ արտասանում նախկին պատրիարք Մատթէոս Իզմիրլեանը, դեռ 1895 և 1896 թւականները չը տեսած, այն է 1894 թւի դեկտեմբերին:

Մենք առաջ կը բերենք բառ առ բառ Իզմիրլեանի խօսքերը, և թող փաստերը իրանք խօսեն:

Ահա Իզմիրլեանի ճառը, ուղղած Ազգային Ժողովին, 1894 թւի դեկտեմբերի 27-ին.

«Տ ե ա ր ք, կատարեցի իմ ուխտը. կուգեմ սակայն, այս հանդիսական վայրկեանին իմ համակրանքս [illegible] յայտնել պատրիարքական ուխտին պարունակած երեք կէտերուն նկատմամբ:

«Ա. Հ ա ւ ա տ ա ր ի մ մն ա լ տ է ր ո ւ թ ե ա ն: Հաւատարմական զգացումները պէտք է ներքին համոզման արդիւնք լինեն, և այդ համոզումն էլ պէտք է հաստատուած ըլլայ կենաց, ընչից և պատւոյ կատարեալ ապահովութեան իրաւունքը վայելելու գոհունակութեան վրա. այս պայմաններէն դուրս ամենայն յայտարարութիւնք կեղծիք են և վնասակար թէ ազգին շահուց և թէ տէրութեան շահուց, և այդ իրաւունքը իրապէս վայելելու համար ամէն իղձ, խնդիր, տրտունջ, դիմումներ երբէք չեմ նկատեր իբրև գեղծումն հաւատարմական զգացմանց, այլ, ընդհակառակն, աւելի ամրապնդումն հաւատարմական ճշմարիտ զգացմանց»:

Ճառը վերջացաւ այս խօսքերով.

«Խմաստութեան հոգին թափէ իր անսահման շնորհքը Թիւրքիոյ ինքնակալ կայսեր սուլթան Համիդ խանի մտքին ու հոգւոյն մէջ, որ կարողանէ ի գործ դնել Աստուածային արդարութիւնը Թիւրքիոյ լայնածաւալ պետութեան և հայոց արիւնլուայ ազգին համար»:

Չորս օրից յետոյ, այն է դեկտեմբերի 31-ին, Իզմիրլեան ներկայացաւ սուլթանին և նրա առաջ արտասանեց այս խօսքերը.

«Օ գ ո ս տ ա փ ա ռ ա ր ք ա յ:

«Կամօք Տեառն Ամենակալին և ընտրութեամբ Հայոց ազգին կոչուելով ի պաշտօն պատրիարքութեան Հայոց Կ. Պօլսոյ Ձեր վեհափառութեան կողմէ հաստատուելուս և Ձեր կայսերական ներկայութեան ընծայուելուս [illegible] ...»

[illegible]

Սուլթանը, ճառը ընդունելով, ասաց. «[illegible] ... որ հանդարտ կենան»:

Խ. Մալումեան

ԸՆՏՐԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ՄԱՍՍԱ

—

Օր չէ անցնում, որ թէ հասարակութեան, թէ մամուլի մէջ անդադար չը լսվեն գանգատներ ընդունակ, գործունեայ, նախաձեռնող և ղեկավարող մարդկանց սակաւութեան մասին: Տեսական և գործնական կեանքի մէջ որ և է խնդիր ծագած ժամանակ խսկոյն նկատվում է, որ, յիրաւի, կատարեալ սով է մտքի, գիտութեան, հմտութեան, համոզմունքի, փորձառութեան տէր մարդկանց, այնպիսի մարդկանց, որոնք պատրաստ լինէին իրանց ամբողջ հոգին դնել ընդհանուրի բարիքի համար, այն գործի համար, որի աջողութեան և յաղթանակին նրանք անպայման հաւատում են, չը նայելով ընդհանուր անշարժութեան և թմրութեան:

Ղեկավարող, նախաձեռնող, անխախտ համոզմունքի և աննկուն հաւատի տէր մարդկանց այդ զգալի պակասութեան վրա նորերս շեշտեց ֆինանսների մինիստր Վիտտէ՝ Նիժնի-Նովգորոդեան ցուցահանդէսում արտասանած իր մի ճառի մէջ: Շօշափելով այդ խնդիրը, մինիստրը արծարծեց և այն միտքը, թէ «ոչ թէ ամբոխը, մասսան է, որ գործ է ստեղծում, և շարժում դէպ առաջ հասարակութիւնը և պետութիւնը, այլ մասնաւոր անհատները»: Իր այդ թէզիսով մինիստրը նպատակ ունէր ապացուցանել, թէ չը պէտք է նշանակութիւն տալ ամբոխի, մասսայի արտայայտած կարծիքներին, քանի որ հասարակութիւնը և պետութիւնը առաջ մղող ստեղծագործական պրոցէսի մէջ նա ոչ մի մասնակցութիւն չունի, այլ այդ պրոցէսը կատարւում է հնոքին մի քանի «ընտրեալ» անհատների.

Մինիստր Վիտտէի նման ձեռնհաս մի անձի արտայայտած այդ մտքերը, [illegible] արժանի են լուրջ [illegible] ... «Биржевыя Вѣдомости» լրագիրը,—որ [illegible] ... կան ընկերութիւններում, գումարներում գործերը ազատվում, մաքրվում են րուտինայից, դուրս են հանվում հնացած, փչացած ճանապարհներից, ընդարձակվում և զարգանում են միայն մի քանի եռանդուն, և գործին հմուտ անձանց ձեռքով: Բայց որպէս զի այդպիսի մարդիկ շատ ստեղծվեն, քանի որ նրանց թիւը քիչ է և ամէն տեղ պակասութիւն կայ, ինչ պէտք է անել, ինչ միջոց պէտք է գտնել»:

Մինիստր Վիտտէ պատասխանում է այդ հարցին, թէ պէտք է միայն աշխատել և «մեր ամենամօտ պաշտօնն ու գործը պէտք է լինի տարածել տեխնիկական գիտութիւնները մասնագիտական դպրոցների միջոցով»: Այդ պատասխանը, ի հարկէ, չէ կարող գոհացուցիչ համարվել, որովհետև նա դրված է շատ նեղ սահմանների մէջ: Որպէս զի կեանքը կարողանայ անդադար կատարելագործվել, որպէս զի հասարակութիւնը և պետութիւնը կարողանան դէպի առաջ շարժվել կուլտուրայի, արդիւնագործութեան և քաղաքացիականութեան ընդհանուր զարգացման ասպարէզի վրա, բաւական չէ ունենալ մասնագէտներ, բաւական չէ տարածել տեխնիկական գիտութիւններ: Հարկաւոր է որ շրջապատող պ ա յ մ ա ն ն ե ր ը և հանգամանքները նպաստաւոր լինեն այդ զարգացման համար: Շատ ճիշդ է մինիստրի յայտնած կարծիքը, թէ «աւելի լաւ է ունենալ տասը լուրջ այցելուներ ցուցահանդէսում, քան պարապ մարդկանց մի ամբողջ խումբ», բայց չէ՞ որ աւելի լաւ է ունենալ հարիւր լուրջ մարդիկ, քան տասը. հազար լուրջ մարդիկ, քան հարիւրը:

Եթէ պետական կեանքի առաջադիմութիւնը և հասարակական կեանքի զարգացումը, բարենորոգութիւնները կատարւում են մի քանի ընտրեալ մասնագէտ անհատների ձեռքով, [illegible] ... «Ընտրեալները» ...

Ընդունելով որ, յիրաւի, պետական և հասարակական կեանքը [illegible] «ընտրեալ» անհատներին, [illegible] ... անկարելի է որ ընտրեալ անհատների գաղափարները, մտքերը ըմբռնվեն և մարմնանան, —պարզ է, որ անհրաժեշտ է լաւացնել այն պայմանները, որոնք նպաստում են այդ ընտրեալ և գործող անձանց ստեղծվելուն. պէտք է մասսայի, ամբոխի առաջ բանալ ոչ թէ միայն տեխնիկական գիտութիւնների, այլ ընդհանուր քաղաքակրթութեան, ընդհանուր գիտութեան կենդանացնող հոսանքը:

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

—

Յուլիսի 24-ին

Անցեալները տեղական լրագրութեան մէջ տպված էր մի լուր, թէ բագուեցի հարուստ նաւթագործ Առաքել Ծատուրեանը՝ Անգլիայում ա կ ց ի օ ն ե ր ա կ ա ն ը ն կ ե ր ո ւ թ ի ւ ն է կազմել իր նաւթարդիւնաբերական գործը ընդարձակելու նպատակով: Շատերը հաւատ չէին ընծայում այդ լուրին: Սակայն մեր հաւաքած տեղեկութիւնները, որոնք քաղված են անգլիական մի լրագրից, հաստատում են այդ լուրի ոչ միայն ճշմարտութիւնը, այլ տալիս են նաև մի ամփոփ գաղափար այդ ընկերութեան մասին: Ներկայ թղթակցութիւնը աւելորդ չենք համարում նուիրել այդ ընկերութեան:

Ընկերութիւնը անուանված է «European Petroleum Company Lemitead» (եւրոպական նաւթարդիւնաբերական ընկերութիւն): Ընկերութեան հիմնական ակցիօներական դրամագլուխը որոշված է՝ 1,000,000 ֆունտ ստերլինգ (մօտաւորա-

[...] գաւութիւնը ուղղուած է հարուստներուն. «Մարդկութիւնը չը պիտի խաչէք ոսկի խաչի վրայ»: Այս դարձաւ ժողովին նշանաբանը, և յաջորդ օրը ամէն քաղաք ու գիւղ այդ կարգախօսով գիրար կողջունէին արծաթի միլիօնաւոր հետեւորդները:

Ռամկավարական ծրագրի աւելի լուրջ մասը կը վերաբերի շատ աւելի ծանր խնդիրներու, որք ուղղակի կապակցութիւն ունին Միացեալ Նահանգաց սահմանադրութեան հետ: Յայտնի է, թէ Ամերիկայի կառավարութիւնը ուրիշ ոչինչ է, այլ սահմանադրութեան ստորադասեալը. առանց այլ սահմանադրութեան երկու երրորդի կամքին սահմանադրութիւնը բացարձակապէս անփոփոխելի է, եթէ նոյն իսկ ամբողջ կօնգրէսը և տիրող վարչութիւնը համաձայնին: Ռամկավարականները կը պահանջեն որ բանւորներու և գործարանատէրերու վէճերը կարգադրելու մի ազգային մնայուն կօմիթէ կազմուի. կը պահանջեն նաև որ եկամուտի տուրք դրուի այն անձանց վրա, որ ստակի շահով կամ անշարժ ստացուածքի վարձքով կապրեն: Այս երկրորդ պահանջը իրագործուելու ճամբուն մէջ էր անցեալ տարի, երբ կօնգրէսը օրինագիծ մը ընդունեց և նախագահը վաւերացուց, բայց յանկարծ օրինական բարձրագոյն ատեանը 5-ի դէմ 6 քուէով զայն հակասահմանադրական հռչակեց: Ներկայ ռամկավարական ծրագիրը, ուրեմն, սահմանադրութեան բարեփոխում կառաջարկէ: Այս պատրուակ դարձաւ Ռ.-րենելքի բուրժուազական թերթերուն՝ Դօնքիշօթական կատաղի արշաւանքի մը «անարխիստներու, քօմունիստներու և սօցիալիստներու» դէմ, որք «կը սպառնան երկրին ոչ թէ յաջողութեան այլ նոյն իսկ պատւոյն:» Վիրաւորանքի պատճառը միայն եկամուտի տուրքը չէ. ծրագիրը կը պահանջէ որ միայն կառավարութիւնը իրաւունք ունենայ թղթադրամ կտրելու. այն ատեն ինչ պիտի ընեն հազարաւոր պանկանրը, որոնց անհուն շահերու գլխաւոր աղբիւրն է 100-ին 60 տէփօզիթով ուզածնուն չափ թղթադրամ հանել ի հրապարակ: Այս երեք պահանջներէն միայն մէկը բաւական էր փոթորիկ հանելու. այժմ երեքը միացած Ամերիկայի յատուկ քաղաքական ցիկլօն մը առաջ բերին. հարուստներ, պանկաներ, գործարաններու տէրեր դաշնակցութիւններ կազմեցին Արեւմուտքի այս հեղեղին դէմ թումբեր կանգնելու: Սովորական ընտրական ծախքերէն դուրս միլիօններ հրապարակ ելած են Մաք Քինլէյի ընտրութիւնը ապահովելու և զարմանալի պիտի չը թուի եթէ դրամը և դրամատէրը տանեն յաղթանակը:

Սակայն հանրապետականները շատ սուղ պիտի կրնան գնել 96-ի գահին: Արեւմտեան նահանգներում գաղափարներու կատարեալ յեղաշրջում մը կայ: Չիգակոյի 93-ի մեծ գործադուլը ցնցեց ամբողջ Ամերիկան. այն ատեն ժողովուրդը հասկցաւ թէ ինչպէս ազգային կառավարութիւնը և դաշնակցական զինւորները միայն գործարանատիրոջ և դրամատէրին շահերը կը պաշտպանեն. կոշտ ուժը յաղթեց իրաւունքին, բայց մի օր ժողովուրդը օրինական արդար միջոցներով դարձեալ ձեռք կը բերէ իր երեկի կորուսածը:

«Արծաթը և ոսկին չեն օրուան խնդիրը» կըսէր 93-ի բանւորներու գործադուլի հերոսը Տէպս, որ դեռ մի քանի ամիս առաջ ելած է բանտէն. «Արեւմուտքը տնտեսական տագնապ ունի, խնդիրը աշխատութեան և դրամագլխոյ մէջ է. Արեւմուտքը դարման կը փնտռէ իր տագնապին»: 16 առ 1-ի համեմատութեամբ անսահման արծաթի դրամ կտրելու ջատագովները կը կարծեն թէ այս կերպով երկրագործը պիտի կրնայ իր պարտքը տալ արծաթ դրամով, որովհետև այս կրկնակ չափի արծաթ տոլարը այժմու ոսկի տոլարին հազիւ կէսը պիտի արժէ: Միւս կողմանէ յայտնի է թէ երբ նոյն համեմատութեամբ ապրանքի գները բարձրանան, երկրագործը իր սպասելիք ապրանքին համար պիտի ստիպուի կրկինը վճարել: Եթէ Ամերիկան արծաթը օրինական մետաղ ճանչնայ, այն ատեն բոլոր աշխարհի արծաթը կամաց-կամաց հոս պիտի հաւաքուի և ոսկին պիտի անհետանայ. այն ատեն խնայողութեան պանքաները, դրամ ունեցողները պիտի գտնեն, որ իրենց տարիներու աշխատութեամբ աւելցուցած դրամին կէսը հազիւ ունեն իրապէս:

Դրամի անկումով պիտի բարձրանան վաճառքի գները, բայց ո՞վ կերաշխաւորէ թէ նոյն համեմատութեամբ պիտի բարձրանան գործաւորաց օրականները. ինչո՞վ պիտի ապրեն կառավարութեան հարիւր հազարաւոր վարձւորները, որոնց օրականը անփոփոխելի է:

Խնդիրներ են ասոնք, որոց վրա ամէն օր թեր ու դէմ հազարաւոր էջեր կը գրուեն միլիօնաւոր գլուխներ յոգնեցունելու: Հանրակառքերու մէջ, գբօսավայրերը, շուկան, ամէն տեղ ասկից զատ ուրիշ բան չես լսեր. արծաթն է, որ կը հնչէ ամէն տեղ: Մենք, օտարականներս, որ դժբախտաբար այս թանկագին մետաղներէն և ոչ մին ունենալու երջանկութեան հասած ենք, զարմացողի աչքերով կը դիտենք 70,000,000 ժողովրդի կռիւը անիծեալ մամոնային համար, դեղին լինի այն թէ ճերմակ:

—

Սակայն այս տարուան նախագահի ընտրութեան մէջ հայերս ալ շահեկանութիւն զգալու պատճառ ունենք: Սէնթ Լուիզի հանրապետական ժողովի ծրագրի մէկ յօդուածը կը խոստանայ համակրութիւն Հ ա յ ա ս տ ա ն ի և պաշտպանութիւն միսիօնարաց:

«Հայաստանի մէջ կատարուած անգթութիւնները շարժած են քաղաքակիրթ աշխարհի սիրտը. Ամերիկեան կառավարութիւնը պէտք է իր կրցածը ընէ այդ անգթութեանց վախճան մը դնելու: Ամերիկացի քաղաքացիներու կեանքը և ինչքը պէտք է պաշտպանուի ամեն տեղ, ինչ որ ալ արժէ և ինչ վտանգներ ալ որ սպառնան»... Մոտ ապագան ցոյց կուտայ թէ այս խոստումները իրապէս պարտականութեան գիտակցութիւն է՞, թէ քուէ կորզելու դիտումէ յառաջ եկած են: Ստոյգ է թէ միսիօնարաց պաշտպանութիւն խոստացող կուսակցութիւնը շատ քուէ պիտի շահի այդ յօդուածով. հայ քաղաքացիներ կը պատրաստուեն իրենց քուէն Մաք Քինլիի տալ, թէև թղթէ համակրութենէ զատ ուրիշ ոչինչ կրնանք յուսալ: Ընտրական ժողովներու մէջ երկու կուսակցութիւնները ևս անխնայ կը հարուածեն Քլիվլէնդի արտաքին աշխարհավարութիւնը, իսկ միսիօնարական հասարակութիւնը կատաղի յարձակումներ կը գործէ մանաւանդ Թըրլին մեկնելէն ի վեր:

Անցեալ շաբթու Ռօշինկթըն մեծ միթինկի մը մէջ ատենախօս պատուելի մը քննադատեց նախագահը, արտաքին գործոց քարտուղարը և Պօլսոյ Ամերիկեան դեսպանը իբր հաւասար մեղսակիցներ: «Կը դատապարտեմ այդ երեքին քաղաքականութիւնը իբրև հակառակ հանրապետականութեան, ռամկապետականութեան, հակառակ Ամերիկայի, հակառակ քրիստոնէութեան և մարդկութեան: Կամբաստանեմ այդ քաղաքականութիւնը իբրև թոյլ, չար, բարբարոսական և եղեռնական»...

Փօղոցի հայրաններով հաւանութիւն տուաւ ամէն մի բառի: Նախագահ Քլիվլէնդ այդ միջոցին ծովեզերք մը ձուկ կորսար...

Արմէն

պէս 10 միլիօն րուբլի)։ Ընկերութեան նպատակն է, ինչպէս այդ երևում է նրա անունից, նաւթ արդիւնաբերել, ապա նաւթից ստանալ կերոսին և այլ նաւթային իւղեր, և վաճառել այդ նիւթերը։

Ընկերութեան տրամադրութեան տակ գտնվում են հետևեալ նաւթաբեր հողերը. 1) Բագուի նահանգում 99 ակր (իւրաքանչիւր ակրը հաւասար է 0,37 դեսեատինի), որոնցից 19 ակրը կապալով է վերցված 12 տարի ժամանակով։ Այդ հողերում այժմ գոյութիւն ունեցող նաւթի 21 հորերից տարեկան ստացվում է առնուազն 120000 տօնն (իւրաքանչիւր տօննը հաւասար է 62,03 պուդի)։ 2) Գրօզնի կողմերում կապալով է վերցրած 29 տարի ժամանակով 58 ակր հող։ Այստեղից ստանալիք նաւթի քանակութիւնը առ այժմ որոշ չէ, սակայն դրացի հողում գտնվող նաւթի 7 հորերից ստացվում է տարեկան 2000 տօնն։ 3) Ռումինիայում նաւթաբեր Բուստենարի նահանգի Պրագօվօ գաւառում, Պլօեշտի-Ալէնիկ երկաթուղուն կից, կապալով է վերցրած մասնաւոր հողատէրերից զանազան ժամանակներով (20—25 տարով) մինչև 2000 ակր։ Ներկայումս այս տեղերից ստացվում է տարեկան 21600 տօնն նաւթ։ Բայց որովհետև նաւթարդիւնաբերութիւնը այստեղ կատարվում է բոլորովին նախապետական ձևով, ուստի ընկերութիւնը, ձեռնարկելով կատարելագործված միջոցների յօյս ունի, ստացվող նաւթի քանակութիւնը հասցնել մինչև 126000 տօննի։ 4) Գալիցիա, նաւթաբեր Դրօգօբիչ ասված տեղում ընկերութիւնը զանազան ժամանակներով կապալով է վերցրել 2229 ակր հող։ Բացի այդ նաւթից, ընկերութիւնը գնել է մի ինչ-որ ֆիրմայից երկու տարի ժամանակով հում նաւթ 160000 տօնն, 6 շիլինգ 8 պենսով (մօտաւորապէս 5 կոպէկ իւրաքանչիւր պուդը)։

Ընկերութիւնը մտադիր է շինել կէրօսինի գործարաններ Բագու, Գրօզնի, Նօվօրօսիյսկ, Կիւստենջի և Համբուրգ։ Կապալով է վերցրել նորերս Կարլսենում շինած կէրօսինի գործարանը, որի տարեկան արդիւնաբերութիւնն է 26000 տօնն կէրօսին։ Նոյնպէս և Ուլվերստօնում, Բարրաուից ոչ հեռու, կէրօսինի գործարանը, որը պատրաստում է 10400 տօնն կէրօսին տարեկան։ Առանձին պայմանով դարձեալ կապալով է վերցրել Թեմզա գետի ափին գտնվող կէրօսինի գործարանը, որը պատրաստում է 52000 տօնն կէրօսին տարեկան։

Ընկերութիւնը ունի նաև սեպհական փոխադրական միջոցներ. 19 շոգենաւեր, որոնք յարմարեցրած են նաւթային իւղեր տեղափոխելու համար, ու 50 հատ երկաթուղային վագոններ։ Վերջապէս ապրանք տեղափոխելու ժամանակ, որպէս զի նեղութիւն չը կրի, ընկերութիւնը մտադիր է պահեստներ կառուցանել Բրեմենում՝ 9000 տօնն պարունակութեան և Համբուրգում՝ 7500 տօնն։ Բացի կէրօսինից, ընկերութիւնը իր գործարաններում մտադիր է պատրաստել նաև սալարի և օծելու իւղեր, բենզին և գազոլին։

Ընկերութիւնը հրատարակել է նաև իր նախահաշիւը (առաջին տարվայ), որից երևում է որ ընկերութիւնը զուտ օգուտ է սպասում 130000 ֆունտ ստ.։ Այդ գումարից նա մտադիր է տալ դիվիդենդ 6% արտօնաւէր ակցիաների երեսով 30000 ֆունտ ստեր. 10% հասարակ ակցիաների երեսով 50000 ֆունտ ստերլինգ, իսկ մնացեալ 50000 ֆունտ ստերլինգ կըգործադրվի պահեստի դրամագլուխ կազմելու և գործը ընդարձակելու։ Ընտրված են վարչութեան անդամներ և կառավարիչներ, ի թիւս որոց Բագուի բաժանմունքի կառավարիչ ընտրված է Ա. Ծատուրեան։

Միւս անգամ մենք կը յայտնենք մեր կարծիքը այն մասին, թէ որ աստիճան ճիշտ կարող են լինել այդ ենթադրութիւնները։

Փ. Մարգանեանց

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Օգոստոսի 4-ին

Մեր հասարակութեան հետաքրքրող հարցը այժմ թեմական դպրանոցի հարցն է, որ անվերջ խօսակցութիւնների նիւթ է տալիս։ Այժմ արդէն յայտնի է թէ ով է լինելու տեսուչ.—Պօղոս Մելիքեան. իսկ թէ ովքեր են լինելու ուսուցիչներ,—դեռ բոլորովին յայտնի չէ։ Նոր հոգաբարձութիւնը դեռ ևս վերջնական խօսք չէ ասել նախկին ուսուցիչներին,—արդեօք նրանք մնալու են իրանց պաշտօնների մէջ թէ ոչ։ Սպասում են տեսչի գալուն Ժընևվից։

Երէկ, ամսի 3-ին, Թիֆլիսից եկած մի քանի դերասաններ տուեցին երկրորդ ներկայացումը, Խանդամիրեանցի դահլիճում։ Ահագին բազմութիւն էր հաւաքված. մեծ մասը կանայք էին։ Բայց ներկայացումը շատ անաջող անցաւ։ Խաղում էին «Ղարաբաղի Աստղագէտը» յայտնի պատմական պիէսը։ Բաւական աջող էր այդ ընտրութիւնը, որովհետև շուշեցիք ոչինչով էլ որ չը հետաքրքրվեն, իրանց քաղաքի պատմութիւնով կը հետաքրքրվեն։ Բացի դրանից այդ պիէսի պատմական իրողութիւնը վերին աստիճան կրթիչ, խրատական է։ Այն դառն իրողութիւնը, որ նկատելի է ամբողջ մեր ազգային պատմութեան մէջ, թէ՝ հայերի տունը քանդողը անմիաբանութիւնն է,—այդ պատմական իրողութիւնը իր ամենապայծառ գոյնով երևում է Խամսայի մէլիքների ներքին երկպառակութեան և նրանց՝ իրար տուն քանդող եղբայրասպան կռիւների պատմութեան մէջ։ Եթէ ոչ, փանահ խանը ինչպէս պիտի կարողանար տիրել և «խաղաղացնել» Ղարաբաղը։—Զը նայելով պիէսի չափազանց հետաքրքիր լինելուն, դերասանների վատ խաղը զզուեցրեց հասարակութիւնը։ Աջող էր խաղում միայն պ. Սաեփանեանը Ջումշուտի դերում, և քիչ էլ պ. Ցարութիւնեանը Մէլիք-Բէգլարեան Բէգլարի դերում։ Միրողները բոլորովին փչացրին իրանց դերերը։

Եր. Ղաղ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կ. Պօլսի լրագիրները հաղորդում են հետևեալը. «Առաջին կարգի Օսմանիյէ պատուանշան տրուեցաւ՝ Ռուսիոյ կայսեր թագադրութեան հանդէսին ընդհանուր արարողապետ Ցօլկօրուքի իշխանին։»

—

Կառավարչական շրջաններում մեծ ընդունելութիւն է գտնում շրջիկ ուսուցիչներ պահելու ծրագիրը։ Մտադրութիւն կայ կազմակերպել հմուտ ուսուցիչների մի խումբ, որ շրջելով զանազան տեղեր՝ կարդայ դասախօսութիւններ գիւղատնտեսութիւնից և բացատրութիւններ տայ գիւղացիներին զանազան գործնական հարցերի մասին։

—

Մենք արդէն հաղորդեցինք, որ Վանի մէջ գործող օրիորդ Բիմպըլ վերադարձաւ Ամերիկա։ Կ. Պօլսից մեզ գրում են, որ օրիորդ Պարթըն, որ գործում էր Կ. Պօլսում, նոյնպէս թողեց Թիւրքիան և վերադարձաւ Ամերիկա։

—

Նիժնի-Նօվգօրօդի ցուցահանդէսում մեծ տեղ է տրված զանազան բացատրութիւնների և դասախօսութիւնների. լրացուցիչ 300,000 րուբլի նպաստից, որ նշանակված է ցուցահանդէսի համար, 10,000 րուբլի յատկացրած է բացատրական դասախօսութիւնների համար։

—

Ինչպէս յայտնի է, եկող 1897 թուին Պետերբուրգում տեղի կունենայ գէօլօգիական միջազգային ժողով։ Աչքի առաջ ունենալով այդ հանգամանքը, թիֆլիսցիներին ծանօթ Վ. Դինգելշտեդտ, որ ապրում է Շվէյցարիայում, սկսել է պատրաստել նիւթեր Կովկասի գէօլօգիայի մասին. Ժընեվում գոյութիւն ունեն կովկասեան լեռների տեսակների և քարացած իրերի ժողովածուներ։ Դինգելշտեդտ, օգտվելով այդ ժողովածուներից և ուսումնասիրելով այն նիւթերը, որ տպագրված են Կովկասի մասին, մտադիր է տալ մի ամփոփ հասկացողութիւն Կովկասի բնութեան այդ ճիւղի մասին. Դինգելշտեդտ տպագրում է իր յօդուածները «Научное Обозрѣніе» ամսագրում։

—

Վերջին օրերս շոգը սաստկացել է Թիֆլիսում. օգոստոսի 7-ին ջերմաչափը ստուերում ցոյց էր տալիս 29^0 R.

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը մշակում է մի ծրագիր, որով պէտք է մի քանի դիւրութիւններ տրվեն երկաթուղիով ճանապարհորդողներին, երբ երկաթուղու գնացքը որ և է պատճառով անկարող է առաջ գնալ։ Այդպիսի դէպքեր տեղի են ունենում գլխաւորապէս գարնան և աշնան, երբ յորդանում են ջրերը և հեղեղ՝ երբ մնասում են կամուրջները։ Մինիստրութեան ծրագրով պէտք է ճանապարհորդին ձրի վերադարձնել այն տեղը, որտեղից նա գնացք է նստել, դարձնելով նրան վերցրած փողը։

—

ՍՈՒՐԱՄԻՑ հաղորդում են, որ ֆիլօքսերա երևացել է դարձեալ մի քանի գիւղերի այգիներում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կ. Պօլսից հաղորդում են եւրոպական լրագիրներին հետևեալը. «Հրաժարված Իզմիրլեան պատրիարքը մերժել է բացատրել կոնդակով իր հրաժարման պատճառները։ Այդ հանգամանքը աւելի է սաստկացրել մաքերի յուզմունքը հայերի մէջ, և միւս կողմից առիթ է տուել տեղական ոստիկանութեան եռանդուն միջոցներ ձեռք առնել։ Գումգափու թաղում, որտեղ գտնվում է հայոց պատրիարքարանը և բնակվում է Իզմիրլեան, զօրքի թիւը կրկնապատկված է։ Պատրիարքի հրաժարումից մի շաբաթ առաջ Գում-Գափուի և հայաբնակ ուրիշ թաղերում յայտարարութիւններ երևացին, որոնց մէջ ասված էր, թէ պատրիարքի մնալը իր գահի վրա դժբախտութիւն է հայ ազգի համար։ Պատրիարքին մօտիկ շրջաններում այդ յայտարարութիւնները համարվում են թիւրքաց գաղտնի ոստիկանութեան գործ. բացի դրանից, երկու բարձրաստիճան հայ պաշտօնեաներ— Գաբրիէլ էֆէնդի և Նուրեան էֆէնդի, մի աղերսագիր են կազմել, որի մէջ պատրիարքի վերաբերմամբ շատ խիստ լեզու է գործածված և պահանջ է յայտնված, որ նա ինքնայօժար կերպով հրաժարվի իր պաշտօնից, որպէս զի հայ ժողովուրդը կարողանայ իրականացնել իր գործը։ Սակայն այդ աղերսագիրը ստորագրել էին միայն մի քանի հայեր, այն էլ բռնի կերպով։

Պատրիարքական նոր տեղապահ Բարթուղիմէոսը, ինչպէս ասում են, քաղաքական տեսակէտից, կատարեալ անգոյնութիւն է ներկայացնում։»

—

Վիեննայի «Neue Freie Presse» լրագիրն էլ հաստատում է այն լուրը, թէ Կ. Պօլսի հայ ազգաբնակութիւնը սաստիկ յուզված վիճակի մէջ է գտնվում այն լուրերի պատճառով, թէ Բ. Դուռը մտադիր է նախկին պատրիարք Իզմիրլեանին և պատրիարքական խառն ժողովին պատասխանատու հրատարակել Հայաստանում կատարված բոլոր դէպքերի համար և նրանց դատի ենթարկել։

—

Կ. Պօլսից մեզ գրում են. «Հայրենիք» լրագիրը բոլորովին խափանվեց կառավարութեան հրամանով։ Լուր կայ, որ խմբագիր Շահնազարը դատապարտված է 5 տարվայ բանտարկութեան։»

—

Խօսելով Կ. Պօլսի պատրիարքի հրաժարականի մասին, անգլիական «Daily News» լրագիրը ասում է. «Այս անգամ չի հրաւիրվի Ազգային ժողով՝ պատրիարք ընտրելու համար, այլ կը թողվի այդ պաշտօնում խառն ժողովի ընտրած պատրիարքական տեղապահը։ Իզմիրլեանի հրաժարականը այստեղ նկատված է իբրև մի զոհ, որ նա անում է իր ժողովրդի շահերի համար։ Դիպլօմատիական շրջաններում բաւական են պատրիարքի հրաժարականից և կարծում են, որ այդ հրաժարականը սարքված է պետութիւններից մէկի նոր քաղաքականութեան դիմադրելու համար։»

—

Ջօն Ուիլսօն ուղարկել է հայկական նպաստող ֆօնդին 300 ֆունտ ստերլինգ և յոյս է յայտնում, որ կը շարունակվի օգնութեան գործը, որ միշտ մօտ է եղել անգլիական ժողովրդի սրտին։

ԿՐԵՏԷ

—

Կրետէի ժամանակաւոր կառավարութեան նախագահն է 92 տարեկան Վօլօնդակիս ծերունին, որ ղեկավարում էր կրետական ապստամբութիւնը 1866 թւին։ Կօմիտէտը որոշել է յետաձգել Կրետէն Յունաստանի հետ միացնելու յայտարարութիւնը՝ մինչև Բ. Դռնից պատասխան ստանալը։ Կրետական եկեղեցիներում վերացրել են սուլթանի համար աղօթք անելը։

«Berliner Tageblatt» լրագրի Լօնդօնի թղթակիցը գրում է. «Անգլիայի մերժումը Կրետէի պաշարման մասնակցելուն առաջ է եկել Վիկտօրիա թագուհու անձնական ցանկութեամբ։ Ասում են, որ յունաց գահաժառանգը, Լօնդօնում գտնված ժամանակ, իշխանուհի Մօդի հարսանիքի առիթով, այնպիսի վառ գոյներով է նկարագրել քրիստոնեաների կեանքը Կրետէում, որ թագուհին սարսափել է և յայտնել, թէ «երբէք բրիտանական զօրքերը չեն պաշտպանի այդպիսի մի զզուելի ամարդի ռէժիմ»։

Անգլիական պարլամէնտում։ Պատգամաւոր Ֆաուլէր յանդիմանում է կառավարութիւնը, որ նրա քաղաքականութեան նպատակակէտը Թիւրքիայի շահերը պաշտպանելն է։ Գանձարանի առաջին լօրդ Բալֆուր առարկեց դրա դէմ, ասելով, որ կառավարութիւնը երբէք այդ ուղղութեան չէ հետևում. Նրա քաղաքականութեան նպատակն է— ձեռք բերել Կրետէի համար լաւ կառավարութիւն, և նա իր բոլոր ույժերով աշխատելու է հասնել այդ նպատակին։

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, յուլիսի 29-ին

Մէճլիսը Միւթէպէրանը, որ Սուլթանին իրատէով Սահմանադրական վարչութեան տեղը գրաւեց, շաբաթ օր, Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ գումարուելով, Ցեղապահ ընտրեց Պրուսայի նախկին առաջնորդ Բարթուղիմէոս եպիսկոպոսը։

Տասը տարուան փափաք մըն է, որ կիրագործուի այսօր, և նոյն իսկ եկեղեցիներէն արտաքսուած մարդ մը, Նուրեանի և իր արբանեակներուն շնորհիւ, պատրիարքական տեղապահ կը նըշանակուի։

Թուրք կառավարութեան կողմէն նշանակուած այդ ժողովին նախագահ կարգուեցաւ Խարբերդի Մեսրոպ եպիսկոպոսը, Ատենապետ—Աբրահամ փաշան, որուն պաշտօնը անուանական է, վասնզի ժողովին հոգին Նուրեանն է։ Իսկ ատենադպիրն է Յովհաննէս քահանայ Մկրեան։

Մանրամասնութիւնները յաջորդ նամակով։

Պ—ի

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, յուլիսի 21-ին

Նախորդ նամակներից մինում, թւելով կանանց ընկերութիւնների գործունէութիւնը, այդ ընկերութիւնների ուշադրութիւնն էինք հրաւիրել գաւառների վրա։ Առանձնապէս չեշտել էինք և չեշտում ենք Դալայի կանանց ընկերութիւնը, որովհետև նա կրում է «Ատրպատականի կանանց բարեգործական ընկերութիւն» անունը։ Լինելով ամբողջ նահանգի ընկերութիւն, նա մինչև այսօր Թաւրիզից դուրս պիտի ունենար դպրոցներ, արհեստանոցներ, ուսուցչուհիներ և այլն, մինչդեռ այսպէս թէ այնպէս այդ չէ յաջողվել. պատճառները մեծ մասամբ ընկերութիւնից անկախ են եղել։ Բայց այս մինչև օրս էր։ Սրանից յետոյ նա իր պարտականութիւնների առջև այլ ևս չէ կարող արդարանալ. գաւառները խարխափում են խաւարի մէջ և դրան օգնելը կիսով չափ մենք այդ ընկերութիւնից ենք պահանջում։ Կարելի է և կարևոր է գաւառական քաղաքներում ևս ճիւղեր ունենալ, ծաղկոցներ, դպրոցներ և կար ու ձևի արհեստանոցներ բանալ, և ձեռք մեկնել խաւարի մէջ մնացած հայ կնոջը։

Ինչ պահանջվում է այդ ընկերութիւնից, նոյնը չէ կարելի պահանջել Լիլաւայի կանանց ընկերութիւնից։ Նա իր գործունէութեան ասպարէզ ընտրել է Թաւրիզը։ Ընտրելով այդ համեստ և կարևոր շրջանակը, այդ ընկերութիւնը հաւատարիմ է մնացել իր կոչմանը և, պիտի խոստովանած, կարճ ժամանակում կարողացել է հասարակութեան համակրանքին արժանանալ։ Անձամբ մտնել աղքատ ընտանիքները, տեսնել և դարմանել նրանց ցաւերը, աշխատել կանանց շրջանում կրթութիւն և արհեստներ տարածել, հոգալ որբ և կարօտ երեխաների համար,—ահա նրա պարտականութիւնները, որ նա ջանքով և խղճի մտօք կատարել է։ Բացի սրանից նա չտապել է և իր օգնութիւնը հասցնել, երբ կարևոր է եղել այդ նոյն իսկ Թաւրիզից դուրս։ Ի միջի

այլոց նա երկու անգամ հանգանակութիւն է բացել յօգուտ Թիւրքահայ սովեալների, և այդ բանում նա կատարեալ աջողութիւն է ունեցել: Առաջին անգամ նա իր ժողոված գումարն ուղարկել է Էջմիածին, կաթողիկոսին, իսկ երկրորդ անգամ ժողոված 105 օսմանեան ոսկին՝ Պօլսի Իզմիրլեան պատրիարքին: Պատրիարքից ընկերութիւնը ստացել է հետևեալ օրհնութեան կոնդակը.

«Ընդ Տիրասանդ ողջունիս և Աստուածապարգև օրհնութեանս յայտ առնեմք թէ՝ հաճութեամբ սրտի ընթերցաք Տիրապահ քաղաքիդ առաջնորդական տեղապահ Գերապատիւ Տէր Յովսէփ ծ. վ. Սարաճեան առ մեզ յղած տարւոյս ապրիլի 6 թ. և № 111 մի գրութիւն, նոյնպէս ապրիլ 9 թ. և № 42 մէկ գիրն և հասու եղաք, թէ բարեգործական ընկերութիւնդ մարդասիրական զգացմամբ ձեռնարկեր է դրամական հանգանակութիւն մը ընել ի նպաստ Հայաստանի գաւառաբնակ արկածեալ ազգայնոց և յաջողութեամբ Տեառն ի գլուխ հանելով իր ձեռնարկը, հաւաքեր է 105 օսմանեան ոսկի, զոր ստացանք ի ձեռն Գերապատիւ Տէր Յովսէփ ծ. վ. Սարաճեան: Մեղուաջան ընկերութիւնդ իր գեղեցիկ անուան համապատասխանելով, իր նպատակին՝ այն է՝ քաղաքիդ Հայկազն օրիորդաց կրթութեան ամենակարևոր պէտքին ծառայելէ զատ, այս անգամ գթութեան ակնարկ մը ձգելով Հայաստանի գաւառաբնակ համազգի հարց և մարց, եղբարց և քերց արգահատելի կացութեան վրայ, փութացեր է նպաստ ընծայելու ի մխիթարութիւն նոցա դառնալէտ և վշտալի սրտին: Այսպէս գոհունակութեան և շնորհակալութեան արժանի ձեռնարկ, մանաւանդ Ձեր այս մարդասիրական և հայրենասիրական զգացմանց վաստակն՝ երկնային վարձուց արժանի գործ է, զի եթէ յանուն ընկերի շնորհուած մի գաւաթ ցուրտ ջուրն ունի իր վարձքն յաւիտենական, որքան ևս առաւել յանուն Աստուծոյ, ամենայնիւ գթութեան և ողորմութեան կարօտ ազգայնոց տրուած նուէրներն, որք առ յաւէտ կը մնան անջինջ ի դպրութեան կենաց փառաց յաւիտենականին: Աստուած ամենակալ, Աստուած ողորմած և Աստուած բարերար օրհնէ և պահէ անվտանգ զբարեգործական ընկերութիւնդ և զհամօրէն նուիրատուս և պահպանէ զամենեսինդ աշխարհի ամեն տեսակ տառապանքէ և վերահաս չարիքներէ: Ամէն:»

Պ. Հ. Կ. Պօլսոյ
Մատթէոս Արքեպիսկոպոս

№ 60
10 մայիսի, 1896 թ.

Ընկերութիւնը իր միջոցներն աւելի ընդարձակելու և գործունէութիւնը աւելի ապահով դարձնելու համար, լաւ համարեց Սադրազամի հովանաւորութիւնը հայցել և նուիրել նրան մի գեղեցիկ ալբոմ, զարդարած սանուհիների ձեռքի երախայրիքով: Սադրազամը, սիրով ընդունելով այդ նուէրը և թուղթը, բարեհաճել է տալ հետևեալ պատասխանը.

«Յարգելի հայ տիկնայք, անդամուհիք Բարեգործական ընկերութեան Գավրիժու. Ձեր գրած նամակն ստացայ: Ձեր գործ դրած ջանքերը և մարդասիրական նախաձեռնութիւնը, որով բարեգործական մի ընկերութիւն էք կազմել և ձեր խնամքի տակ էք առել հայ որբ և անօգնական մանուկներին, լսելով շատ ուրախ եղայ և ձեր այդ ձեռնարկի մէջ ձեզ գովում և գրուատում եմ. ի հարկէ, այդ բարի գործի աջողութեան և որբ մանկանց կրթութեան համար պէտք է ևս առաւել ջանք և ճիգ գործ դնէք: Ձեր ուղարկած ալբոմը, որ վերոյիշեալ չքաւոր երեխաների և որբերի ձեռագործն էր, և ինձ ուղարկել էք, ինձ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց. և ես էլ 100 թուման մեծապատիւ պ. Բաղդասարի ձեռամբ զպրոցի ծախքերի և հայ մանկանց կրթութեան համար ուղարկեցի, որպէս զի ես էլ մասնակից լինեմ այդ բարի ձեռնարկին: 27 մուհարրէմ (յունիս) 1313:

Սադրազամ

Գովելով համակրելի ընկերութեան եռանդուն քայլերն, չենք կարող չը հրաւիրել նրա ուշադրութիւնը երկու կարևոր բանի վրա. նախ՝ աղքատ տներում փոխանակ հաց, չոր, փող, իւղ, փայտ և այլ այսպիսի բաներ տալու, կարելի է աշխատանք տալ և երկրորդ՝ կար ու ձևի արհեստանոցում զբաղեցնելու վրա ևս ուշադրութիւն դարձնել:

Արտաւազդ

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

ԲՈՒԴԱ-ՊԷՇՏ, 5 օգոստոսի: Ամենայն ռուսաց Թագաւոր կայսրը բարեհաճել է ընծայել ունգարական ազգային միւզէին իշխան Գէորգ Րակօցիի թուրը, որ գտնվում էր ռուսաց պալատական միւզէում և ուղարկված էր Բուդա-Պէշտի ցուցահանդէսը՝ Ունգարիայի գոյութեան հազարամեակի առիթով: Այդ առիթով ռուսաց դեսպանը Վիէննայում դիմեց աւստրո-ունգարական արտաքին գործերի մինիստրութեան մի նամակով, որի մէջ ասված է, թէ Թագաւոր կայսրը, իմանալով այն կենդանի հետաքրքրութիւնը, որով Ունգարիան վերաբերվում է պատմական յիշատակարաններին, հրամայել է կոմս Կապնիստին յանձնել յիշեալ ընծան ի յիշատակ Աւստրո-Ունգարիայի և Ռուսաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող բարեկամական յարաբերութիւնների: Կոմս Գօլուխօվսկի պատասխանեց, որ Ֆրանց Յովսէփ կայսրը, վերին աստիճանի զգացված այդ ուշադրութիւնից, յանձնեց հաղորդել Ամենայն Ռուսաց Թագաւոր կայսրին իր ամենաանկեղծ շնորհակալութիւնը, աւելացնելով, որ այդ ընծայի մասին անմիջապէս կը հաղորդվի ունգարական կառավարութեան:

ՑԷՏԻՆԻԷ, 5 օգոստոսի: Այստեղ եկած Նէապօլիտանական պրինցը ոգևորութեամբ ընդունվեց ժողովրդից: Պրինցը իջևանեց գահաժառանգ իշխան Դանիլի պալատում, ընդունվեց իշխանից և Միլէնա իշխանուհուց:

ՍՕՖԻԱ, 5 օգոստոսի: Պաշտօնական լրագրում հրատարակված է Նաչեվիչի երկրագործութեան մինիստրի պաշտօնից արձակման մասին:

ԼՕՆԴՕՆ, 5 օգոստոսի: «Daily News»-ին հաղորդում են Կանէից, որ օգոստոսի 2-ին, Հերակլիօնի մօտ, սաստիկ կռիւ տեղի ունեցաւ 800 ապստամբված քրիստոնեաների և զինավորված մահմեդականների մէջ. վերջիններիս օգնում էր զօրքը: Լուրերին նայելով, քրիստոնեաները յաղթել են. 4 թնդանօթ և զէնքերի մեծ քանակութիւն է գրաւվել:

ՀՌՕՄ, 6 օգոստոսի: Այստեղ հասաւ Հաբէշստանում ճանապարհորդութիւն անող յայտնի Լէօնտիէվը և իսկոյն ընդունվեց մինիստր-նախագահից:

Կ. ՊՕԼԻՍ, 6 օգոստոսի: Նէլիդօվ դեսպանը վերադարձաւ:

Կ. ՊՕԼԻՍ 6 օգոստոսի: Այստեղի դիպլօմատիական շրջաններում կարծում են, որ Ջիհնի փաշային Կրետէ ուղարկելով, գործերի վիճակը այնտեղ չի լաւանայ, այլ աւելի կը վատթարանայ:

ՍՕՖԻԱ, 6 օգոստոսի: Այն լուրերը, թէ Ցանկօվը կը յաջորդէ Ստօիլօվին, որ և է հիմք չունեն:

ԼՕՆԴՕՆ, 6 օգոստոսի: «Times»-ին հեռագրում են Կանէից. «Ֆրանսիական հիւպատոսը և ռուսաց նաւատորմի հրամանատարը ստացել են համընդհանուր հրաման՝ իրանց պաշտպանութեան տակ առնել բոլոր կրետական քրիստոնեաներին:»

Կ. ՊՕԼԻՍ, 7 օգոստոսի: Կրետէում, Կասսաբայի մօտ, տեղի ունեցան արիւնահեղ ճակատամարտներ. կողոպտված են 10 գիւղեր և մի քանի վանքեր: Տեմէնօսում, մահմեդականները թիւրքաց զօրքերի աջակցութեամբ՝ պատերազմում են քրիստոնեաների հետ. Թիւրք զօրքերին օգնութիւն է ուղարկված կէս բատարէա թնդանօթներ: Պետութիւնների դեսպանները սըպասում են իրանց կառավարութիւնների հրահանգներին, թէ ինչպէս վերաբերվեն Կրետէի գործերի փոխված դրութեան: Լուրերին նայելով, յեղափոխական կօմիտէտը մտադիր է հրաւիրել ապստամբներին կռւել յոնական դրօշակի տակ:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՄՕՍԿՎԱ ԵԿՈՂՆԵՐԻ
Հ Ա Մ Ա Ր

քաղաքի կենտրոնում, Բօլշայա Դմիտրօվկա (Большая Дмитровка) փողոցի վրա տրվում են

„ՎԵՐՍԱԼ“

Շքեղ կերպով կահաւորված ՀԱՄԱՐՆԵՐ: Բնակվողների համար կան ամեն տեսակ յարմարութիւններ՝ ՏԷԼԷՖՕՆ, ՎԱՆՆԱ. ստացվում են ՀԱՅՈՑ և ՌՈՒՍԱՑ լրագիրներ և այլն: ԳՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՆ:
14—20 (№ 62) Բ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ Ձեռնարկի առևտրական և գործարանական հաշուապահութեան
ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ Է ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց, 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, երաշխաւորելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առևտրական ճիւղերի, հանդերձ նաւթային արդիւնաբերական և կերոսինի գործարանական հաշուետւութեան:
Բ) Առևտրական թուաբանութիւն.
Գ) Առևտրական նամակագրութիւն.
Դ) Գեղագրութիւն և ամենավստ ձեռքերի ուղղութիւն:

Պարապմունքները սկսվելու են սեպտեմբերի 10-ից ճաշից յետոյ և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ. իսկ կիրակի օրերը լինելու են առանձին գործնական պարապմունքներ:

Ցանկացողները թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 4 ժամից մինչև 6 ժամ երեկոյեան, ՍՈԼՕԼԱԿ, Ֆրէյլինեան փողոց, տուն Սուլխանովի, № 13:

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, Խիդշէկելի գրավաճառանոցում և հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ:

Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստայի ծախս վճարելու:
(Ե. Հ.) (№ 74) 7—15

ԿԷՕԼԷՐԵԱՆ Z—ԱՆՈՒՇԱՀՈՏ ՕԾԱՆԵԼԻՔ

Ծախվում է ԱՄԵՆ ՏԵՂ ԲՈԼՈՐ նշանաւոր առևտրականների մօտ:
Ինչպէս Z տառը վերջինն է այբենարանում, այնպէս էլ կարելի է ասել, որ այդ օծանելիքը ներկայացնում է պարֆիւմէրային արուեստի վերջին խօսքը:
Կէօլէրեան Z—անուշահոտ օծանելիքը, չը նայելով իր ամբողջ քնքշութեանը, շատ խտացած է և այդ պատճառով նրա ախորժելի հոտը զարգանում է կամաց-կամաց գործածվելուց յետոյ և ապա մնում է մի քանի օր: (1) (№ 76) 2—3

ԿԷՕԼԷՐԻ ԿԱՈՒՉԻՒԿԷ ՆԵՐԿ
ՃԱՀՃԱՅԻՆ ԿՕՇԻԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ծախվում է ԱՄԵՆ ՏԵՂ բոլոր նշանաւոր առևտրականների մօտ:
Տալիս է անպայման անթափանցկութիւն. շատ կակղացնում է և պահպանում է կաշին. անախորժ հոտ չունի: Այդ բոլոր արժանաւորութիւնների հետ միասին, այդ ներկը անհամեմատ աւելի էժան է իր նման միւս արտադրութիւններից: (2) (№ 76) 2—3

ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԴՊՐՈՑԻ

վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ դպրոցում վերաքննութիւնները սկսուելու են օգոստոսի 26-ին, իսկ նորեկ աշակերտների քննութիւնները—սեպտեմբերի 2-ից: Նորեկների խնդիրները կընդունուին օգոստոսի 21-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը:
Խնդիրների հետ պէտք է անպատճառ ներկայացուին. 1) ծննդեան վկայականը (խսկական և ոչ քաղուածք) և 2) ծաղկի վկայականը:
Առանց վկայականների աշակերտները չեն ենթարկուիլ քննութեան:
1—1 Տեսուչ՝ Ս. ԲԱԼԱՂԵԱՆՑ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
(Թիֆլիս, Նագօրնայա փողոց, № 9)

Ցանկացողք, ունենալ իրանց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ և աշակերտուհիներ, թող բարեհաճեն դիմել կուրսերի հիմնադրին, Ս. Մ ա ն ո ւ է լ ե ա ն ց ի ն: Աւարտողները ստացել են մասնագիտական առևտրական կրթութիւն, կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի հաստատած ծրագրի համեմատ, և ունեն օ ր ի ն ա ւ ո ր ա տ ե ս տ ա տ ն ե ր:
Ընդունելութիւնները սկսվելու են սեպտեմբերի 2-ից:
Կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձ ր ի ա պ է ս եղբ. Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, учредителю коммерческихъ курсовъ С. П. Мануэльянцу.
(№ 76) (Հ.) 3—7

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ գրասենեակում և գրավաճառանոցներում վաճառվում են ընկերութեան հետևեալ հրատարակութիւնները:

83	ՀԱՄԼԷՏ Շէքսպիրի թարգ. անգ. Յով. Խան Մասէհեանի.	— 75
84	ՔՆՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄ. ՀԱՅՈՑ, մասն Ա. } Ա. Մ. Գարագաշեանի.	— 1
85	Նոյն, Մասն Բ.	— 1
86	Նոյն, Մասն Գ.	— 1
87	Նոյն, Մասն Դ.	— 1
88	ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ, բ. տպ. Ս. Պալասանեանի.	1 50
89	ԱԿՆԱՑ ՀՆՈՒԹԻՒՆՔ, Յ. Ճանիկեանի.	2 —
90	ՈՒՐԲԻՆՕԵՑԻ ՄԱՆՈՒԿԸ, Ույդի գրոյցներից.	— 10
91	ԿՕՇԿԱԿԱՐ ԵՐԱԺԻՇՏ, Տիւաշեվի.	— 5
92	ԽՆՁՈՐԵՆԻՆԵՐԻ ԵՐԿՐՈՒՄ, Ույդի զրոյց.	— 10
93	ԵՐԿՈՒ ԵՂԲԱՅՐ, հեղ. տիկին Մօնգօմերի.	— 60
94	ՄԵԾԱՊԱՏԻՒ ՄՈՒՐԱՑ., գ. տպ. Յ. Պարոնեանի.	— 40
95	ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ, Ա. Քիշմիշեանի.	— 80
96	ՀԱԶԱՐԻՑ ՄԷԿԸ, Ն. Մամիկոնեանի.	— 60
97	ԻՆՉՊԷՍ ԿՈՒԶԷՔ, Շէքսպիրի, թարգ. Յ. Խան Մասէհեանի.	— 50
98	ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ, բժ. Վ. Արծրունի.	— 50
99	ԿԵՂԵՔԻՉ, վէպ Վ. Ի. Նեմիրովիչ—Դանչենկօյի.	— 10
100	ԳՈՌՈՉ ԱՐՄԱՒԵՆԻ, } Վ. Գարշինի:	— 5
101	ԳՈՌՈՒՉ ԱԳԳԷՆ,	— 5
102	ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴ ԳՈՐՏԸ,	— 3
103	ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԼՕՏՕ, պատկերներով.	1 20
104	ԳԵՏՆԱՓՈՐԻ ԵՐԵԽԱՆԵՐԸ, թարգ.	— 15
105	ՎՐԷԺ, Գիւի դը-Մօպասանի, թ. Լ. Մ. Ա.	— 5
106	ԱԿԱՄԱՅ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆ, թարգմ. Տ. Յովհաննիսեանի.	— 15
107	ՄՈՒՖԼՕՆ, Ույդի, թարգմ. Յ. Օհանեանի.	— 10
108	ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ՀՈՂԱԳՈՐԾ, Թ. Լ. Մ.-Ազամեանի.	— 7
109	ՆԱՊԱՍՏԱԿ, Սլիվիցկու.	— 7
110	ԾԵՐՈՒՆԻ ՄԱՐԿՕՆ, Ի. Եակշիչի, թ. Մէզնիկեանի.	— 10

2—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 7 августа 1896 г. Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.